

[Aksel Larsen.]

af spillet, folketingsparlamentarismen er afløst af noget, der med velvilje måske kan kaldes regeringsparlamentarisme, men fører til, at et mindretal, undertiden kun bestående af et enkelt regeringsparti, kan bestemme, hvad der må ske, og hvad der ikke må ske.

Jeg ved i hvert fald, hvad man ikke kan kalde dette. Man kan ikke kalde det for „det samarbejdende folkestyre“. Dette udtryk var jo ellers, i hvert fald indtil dannelsen af denne trekantede regering, statsministerens yndlingsudtryk. Han har brugt det til hudløshed, og der var engang, man troede, det var noget, han mente. Men troen blev rokket, allerede dengang han efter i foråret 1965 at have sluttet skatteforlig med den daværende socialdemokratiske mindretalsregering fik betænkeligheder og nægtede at vedstå aftalerne, medmindre enten venstre eller de konservative også ville medvirke. Afgørende var ikke, hvad han dengang skulle medvirke til, men hvem han skulle samvirke med. Tiltroen til statsministerens udtalelse rystedes alvorligt, da han i 1967 under forhandlingerne om skattereformen traf aftale med de konservative om, at intet af de to partier måtte medvirke ved skattereformen, hvis et af dem sagde nej. Den fik sit endelige grundskud, da han efter valget i januar 1968 fik sit parti til at afvise enhver overvejelse af en anden regeringsdannelse end netop den, landet lider under i dag. Afgørende for statsministeren var, hvem han skulle samarbejde med, ikke hvad han skulle samarbejde om. Regeringsprogrammet blev udarbejdet senere.

Statsministeren har også et andet yndlingsudtryk, og det lyder også godt. Han siger og gentager, at for det radikale parti er det ikke afgørende, hvem man samarbejder med, men hvad man samarbejder om. Det er for alvor stillet i klar belysning nu, hvor han i regeringen og i folketinget foretrækker ikke at søge samarbejde om realisering af det radikale landsmødes erklærede politik, bl. a. hvad angår forholdet til NATO, men derimod samarbejde med de partier, der er kategoriske modstandere af det radikale landsmødes vedtagelse. Ganske som han i december 1967 foretrak samarbejde med venstre og konservative til forkastelse af det, han senere betegede som den bedste

politik. I den situation, vi er i nu, hvor det drejer sig f. eks. om forsvarspolitikken, foretrækker statsministeren at samarbejde med forsvarsministeren, med udenrigsministeren og med hr. Erik Kragh fremfor at samarbejde med socialdemokratiet og med SF.

Det synes, som om denne forskel på statsministerens teori og praksis gør sig gældende også på et andet område. Han og det radikale parti har jo tidligere optrådt som det mest nordiske parti. Det mærkede vi ganske vist ikke meget til, da der skulle tages stilling til et stykke praktisk nordisk samarbejde, nemlig beslutningen om Saltholm. Men hvordan går det så med arbejdet for den nordiske toldunion? Noget tyder desværre på, at statsministeren er noget mindre ivrig herfor end i de glade dage efter Nordisk Råds møde i Oslo i fjor. Jeg ved ikke, om han er blevet påvirket af venstres og de konservatives valenhed eller modvilje; den er jo her bragt meget klart til udtryk af hr. Haunstrup Clemmensen, og den er andre steder blevet bragt langt, langt klarere til udtryk af ledende folk i venstre, f. eks. hr. Anders Andersen. Jeg ved ikke, om han er blevet påvirket af venstres og de konservatives længsel efter den lygtemand, der hedder fællesmarkedet. I hvert fald synes jeg, at statsministeren længe har skyldt folketinget en beretning om, hvordan det står til, hvordan det går med hans arbejde for det nordiske, og hvordan det kan være, at markedsministeren, som tilhører et andet parti end statsministeren, pludselig kan udtale sig imod det nordiske samarbejde og for snarlig dansk medlemskab af fællesmarkedet. Jeg håber, vi kan tro, at statsministeren vil stå ved, hvad han er kommet til at sige på det radikale landsmøde, men vi vil altså gerne have at vide ikke alene, hvad han vil arbejde for, men også hvem han vil samarbejde med i denne sag.

Bevares, tonerne om samarbejde høres jo også nu om stunder. Såvel på det radikale landsmøde som her i folketinget, f. eks. under forsvarsdebatterne, har man indtrængende opfordret socialdemokratiet, men kun socialdemokratiet, til dog at komme til fornuft, vende tilbage til folden og slutte forlig med regeringen under hel eller delvis prisgivelse af socialdemokratiets program og erklærede politik. På disse præmisser lover man socialdemokratiet indflydelse og for-